

Nr 177.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående understöd åt efterlevande till tillförordnade sekreteraren, notarien å extra stat hos riksförsäkringsanstalten C. A. O:son Cronström och extra ordinarie tjänstemannen hos nämnda ämbetsverk G. H. Lindstén; given Stockholms slott den 13 mars 1931.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Felix Hamrin.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Hamrin, anmäler följande frågor om understöd åt efterlevande till tillförordnade sekreteraren, notarien å extra stat hos riksförsäkringsanstalten Carl Arthur Olsson Cronström och extra ordinarie tjänstemannen hos nämnda ämbetsverk Gustaf Herman Lindstén samt anför därvid:

1:o.

Ang.
pension åt
t. f. sekreteraren
C. A. O:son Cronströms
änka Agda Helena
Elisabeth
Cronström och
uppföstringsbidrag
åt makarna
Cronströms
minderåriga
dotter.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 21 februari 1931 har riksförsäkringsanstalten gjort framställning om utverkande av pension åt tillförordnade sekreteraren, notarien å extra stat hos anstalten Carl Arthur Olsson Cronströms änka Agda Helena Elisabeth Cronström, född Arbin, och uppföstringsbidrag åt makarnas minderåriga dotter Brita Elisabeth.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Cronström, som var född den 9 juli 1889, efter att hava avlagt kansliexamen inträdde i statens tjänst den 18 maj 1912 såsom extra ordinarie tjänsteman i fångvårdsstyrelsen; att han de följande åren till början av år 1918 tjänstgjorde dels i nämnda verk dels ock i kammarkollegium och läroverksöverstyrelsen, i vilka ämbetsverk han innehade förordnande såsom arkivarie i omkring tre månader samt såsom aktuarie, notarie och registrator sammanlagt omkring fyra år, varjämte han vissa tider bestred amanuensbefattning; att han från och med den 21 januari 1918 antogs till amanuens hos riksförsäkringsanstalten samt från och med den 1 mars 1918 till och med den 31 maj 1919 uppehöll notarie-tjänst därstädes; att han den 1 juni 1919 blev notarie å extra stat hos anstalten, vilken befattning han innehade till sitt den 28 januari 1931 timade frånfälle; att han därjämte från och med den 27 oktober 1927 till och med den 18 juli 1929 enligt anstaltens särskilda beslut innehade förordnande att uppehålla en vakant sekreterarebefattning å ordinarie stat samt — sedan förordnande å befattningen kungjorts till ansökning i den ordning, som stadgas i §§ 27 och 28 av instruktionen för riksförsäkringsanstalten — den 19 juli 1929 av Kungl. Maj:t förordnades att tills vidare uppehålla samma sekreterarebefattning, vilket förordnande han innehade till sin död; att han jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 15 februari 1929 på grund av detta förordnande åtnjöt samma förmåner, som om han varit innehavare av sekreterarebefattning å extra stat; samt att han omkring två månader uppehållit byråchefsbefattning, varjämte han före den 27 oktober 1927 uppehållit sekreterarebefattning under omkring 1 år 9 månader.

Vidare inhämtas, att Cronströms änka är född den 13 oktober 1895 och makarnas dotter den 5 oktober 1925; att änkan sedan den 1 juli 1930 innehar befattning som ordinarie småskollärarinna vid Stockholms stads folkskolor; att enligt förrättad bouppteckning efter Cronström tillgångarna i boet uppgå till 15,836 kronor 76 öre, därav i lösören 1,978 kronor 50 öre, samt skulderna till 10,635 kronor 63 öre, i vilket belopp emellertid ingår kontrakterad hyra för tiden 1 april 1931—30 september 1932 med 5,900 kronor; samt att på grund av mellan makarna upprättat inbördes testamente den del av den avlidnes kvarlåtenskap, som ej utgör bröstarvingeslaglott, med full äganderätt skall tillfalla änkan.

Riksförsäkringsanstalten har i sin förenämnda skrivelse anført i huvudsak följande:

Oaktat anstalten varit i verksamhet sedan år 1902, hade anstaltens organisationsfråga ännu icke blivit slutgiltigt löst. På grund härav hade endast ett fåtal av anstaltens befattningshavare ordinarie anställning. Ej mer än 41 befattningar, inberäknat 22 biträdes- och expeditivaktsbefattningar, vore uppförda å ordinarie stat. Då hela antalet befattningshavare i anstalten vid 1931 års ingång utgjorde 329, uppginge antalet ordinarie befattningar endast till cirka 12 % därav. Riksförsäkringsanstalten intoge sålunda uti ifrågavarande hänseende en synnerligen ogynnsam och i statsförvaltningen sannolikt enastående ställning. Tid efter annan hade riksförsäkringsanstalten gjort framställning om anstaltens försättande på ordinarie stat i större utsträckning, vilket emellertid ej ansetts kunna föranleda åtgärd med hänsyn till de alltfjämt fortgående utredningarna på socialförsäkringsens område. Läget hade ytterligare förvärrats genom den sedan ett flertal år tillämpade vakanssättningen av tjänster. Det syntes emellertid icke skäligt, att anstaltens befattningshavare eller deras efterlevande bleve lidande till följd av dröjsmålet med lösande av anstaltens organisationsfråga.

Vad beträffade Cronström, vilkens stora nit och skicklighet i arbetet anstalten vitsordade, skulle han under normala förhållanden givetvis innehaft notarietjänst å ordinarie stat och sannolikt även sekreterarebefattning å sådan stat. Då han på grund av de säregna förhållandena vid anstalten varit förhindrad vinna delaktighet i civilstatens änke- och pupillkassa, syntes det befogat, att hans änka och barn av statsmedel erhöles pension.

Riksförsäkringsanstalten ville erinra om att 1928 års riksdag (R. skr. nr 354, punkt 31) medgivit, att änkan efter tjänstförrättande sekreteraren hos anstalten, notarien å extra stat A. E. Nordgren finge uppbära en årlig pension å 720 kronor. Nordgren hade antagits till amanuens hos riksförsäkringsanstalten år 1919, blivit notarie å extra stat år 1920 och från och med den 7 september 1924 till sin död den 4 september 1927 innehaft förordnande att tills vidare uppehålla en sekreterarebefattning å ordinarie stat. På grund av detta förordnande hade han dock åtnjutit endast vanlig vikariatsersättning enligt 19 § i avlösningsreglementet. I riksdagens förenämnda skrivelse hade anförts, bland annat, följande: »Såsom framgår av utredningen i ärendet innehade Nordgren icke ordinarie befattning, till följd varav han saknat möjlighet att ingå i civilstatens änke- och pupillkassa och därigenom grundlägga pensionsrätt för sin hustru. Anledningen till att Nordgrens tjänst i likhet med det stora flertalet av riksförsäkringsanstaltens befattningar icke blivit uppförd å ordinarie stat, torde såsom riksförsäkringsanstalten i avgivet utlåtande framhållit stå i samband därmed, att frågan om socialförsäkringsens organisation ännu icke blivit slutgiltigt avgjord. Med hänsyn härtill synas starka billighetsskäl föreligga för beredande av någon pension av statsmedel såsom bidrag till änkan Nordgrens uppehälle. Vid bestämmandet av storleken av denna pension torde, då mannen Nordgren icke erlagt några pensionsavgifter, en viss reduktion böra äga rum av det belopp, som skolat utgå, därest Nordgren varit ordinarie notarie. Vid sådant förhållande finner riksdagen det av statskontoret i avgivet utlåtande föreslagna pensionsbeloppet av 720 kronor skäligt.»

De skäl, som riksdagen anført i berörda skrivelse, syntes till fullo motivera, att pension beviljades även de efterlevande efter Cronström. Den

omständigheten, att dessa icke alldeles saknade medel till sitt uppehälle samt att änkan tills vidare vore i stånd att utföra förvärvsarbete, syntes under föreliggande förhållanden icke böra tillmätas betydelse. Vad anginge frågan, huruvida pension skulle beräknas med hänsyn till Cronströms sekreterareförordnande eller till hans notariebefattning på extra stat, syntes det riks försäkringsanstalten, att, då Cronström — efter det att förordnande å ifrågavarande sekreterarebefattning kungjorts till ansökning i förenämnda ordning — av Kungl. Maj:t förordnats att tills vidare uppehålla denna befattning med åtnjutande av samma förmåner, som om han varit sekreterare å extra stat, pension borde beräknas till samma belopp, som skulle utgått, därest han varit sekreterare å ordinarie stat, dock med viss reduktion med hänsyn till att pensionsavgifter ej erlagts.

Under åberopande av vad sålunda anförts har riks försäkringsanstalten hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för beredande av pension enligt av anstalten angivna grunder åt Cronströms änka och minderåriga dotter.

Statskontoret, som den 4 mars 1931 avgivit infordrat utlåtande i ärendet, har däri anført, att på grund av vad riks försäkringsanstalten andragit och meddelat rörande anställningsförhållandena hos anstalten och därav föranledd försening av befordran till ordinarie tjänst vid verket statskontoret ansåge, att Cronströms änka, oaktat hon endast vore 35 år gammal och själv innehade ordinarie tjänst såsom småskollärarinna vid Stockholms folkskolor, väl borde erhålla någon änkepension men att beloppet borde begränsas till 720 kronor, motsvarande vad av 1928 års riksdag beviljats notarien A. E. Nordgrens änka, ävensom att makarna Cronströms dotter borde i uppfostringsbidrag undfå 300 kronor, för år räknat.

Statskontoret har alltså hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Cronströms änka och makarna Cronströms dotter finge från och med den 1 februari 1931 å allmänna indragningsstaten åtnjuta, änkan en årlig pension av 720 kronor under återstående livstiden, så länge hon förbleve änka, och dottern ett årligt uppfostringsbidrag å 300 kronor intill utgången av det kalenderår, under vilket hon uppnådde 18 års ålder.

Departements-
chefen.

På sätt riks försäkringsanstalten anført hava statsmakterna, i avbidan på avgörande av frågan om socialförsäkringens organisation, allenast beträffande ett fåtal tjänster medgivit uppförande å ordinarie stat av riks försäkringsanstaltens befattningshavare. Därest tjänsterna hos anstalten fått besättas med ordinarie innehavare, skulle Cronström — enligt anstaltens i det föregående återgivna uttalande — med säkerhet vunnit befordran till ordinarie notarie och sannolikt även kommit att innehava sekreterarebefattning å ordinarie stat. Med hänsyn härtill och med avseende å 1928 års riksdags av ämbetsverken åberopade beslut angående pension åt notarien Nordgrens änka synes mig rimligt, att Cronströms

änka — ehuru särskilt ömmande omständigheter icke kunna anses föreligga — tillerkännes pension ävensom att uppfostringsbidrag beviljas åt makarnas barn. Beträffande storleken av pensionen och uppfostringsbidraget ansluter jag mig till statskontorets förslag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att tillförordnade sekreteraren, notarien å extra stat hos riksförsäkringsanstalten Carl Arthur Olsson Cronströms änka Agda Helena Elisabeth Cronström, född Arbin, och makarna Cronströms minderåriga dotter Brita Elisabeth må från och med den 1 februari 1931 å allmänna indragningsstaten uppbära, änkan en årlig pension av 720 kronor under återstående livstiden, så länge hon förbliver änka, och dottern ett årligt uppfostringsbidrag å 300 kronor intill utgången av det kalenderår, under vilket hon uppnår 18 års ålder.

2:o.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 21 februari 1931 har riksförsäkringsanstalten gjort framställning om utverkande av pension av statsmedel åt extra ordinarie tjänstemannen hos anstalten Gustaf Herman Lindsténs änka Nanna Olofina Maria Lindstén, född Bergqvist.

Ang.
pension åt
e. o. tjänste-
mannen hos
riksförsäkrings-
anstalten
G. H. Lind-
sténs änka
Nanna Olofina
Maria Lind-
stén.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Lindstén, som var född den 14 januari 1863, avled den 26 januari 1931; att han efter att hava innehaft olika anställningar, huvudsakligen i enskild tjänst, från och med den 8 mars 1919 antogs till extra ordinarie tjänsteman hos riksförsäkringsanstalten; att han vid införandet av 1921 års avlöningsbestämmelser för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, placerades såsom extra ordinarie tjänsteman i 8 lönegraden i löneplanen för extra ordinarie befattningshavare med en avlöning av 3,486 kronor för år, förutom dyrtidstillägg; att han enligt 1925 års avlöningsbestämmelser placerades i 14 lönegraden i löneplanen för extra ordinarie befattningshavare samt från och med den 1 juli 1928 till sin död åtnjöt avlöning enligt 15 löneklassen i samma löneplan med 4,350 kronor för år, förutom dyrtidstillägg.

Vidare inhämtas, att Lindsténs änka är född den 23 januari 1865; att enligt ett den 13 februari 1931 utfärdat läkarintyg hennes krafter äro så nedsatta, att hon ej kan söka eller sköta någon plats, på vilken hon skulle kunna förtjäna sitt uppehälle; att bouppteckningen efter Lindstén utvisar en behållning av 13,285 kronor 4 öre, därav lösören 1,243 kronor; samt

att enligt ett mellan makarna upprättat inbördes testamente den avlidnes kvarlåtenskap skall med full äganderätt tillfalla änkan.

Riksförsäkringsanstalten har i sin förenämnda skrivelse den 21 februari 1931 — under framhållande av den försening i avseende å befordran till ordinarie tjänst, som för anstaltens befattningshavare föranletts därav att allenast ett fåtal tjänster hos anstalten uppförts å ordinarie stat — vidare anfört följande:

Vad beträffade Lindstén hade hans ställning närmast motsvarat en kontorsskrivares, exempelvis vid statens järnvägar. Därest riksförsäkringsanstaltens vid skilda tillfällen gjorda framställningar om inrättande av ordinarie kontorsskrivarebefattningar vunnit bifall, skulle Lindstén, som var en dugande, samvetsgrann och nitisk tjänsteman, med säkerhet hava erhållit en sådan befattning.

Riksförsäkringsanstalten ville erinra om att 1927 års riksdag (R. skr. nr 216, punkt 36) medgivit, att till vartdera av avlidne amanuensen hos riksförsäkringsanstalten N. V. V. Kronbergs och hans efterlevande hustrus båda barn finge utgå ett årligt understöd av 300 kronor. Kronberg hade antagits till extra ordinarie tjänsteman hos riksförsäkringsanstalten år 1919 och vid sin död den 28 juli 1926 varit amanuens i 16:e lönegraden med en avlöning av 4,596 kronor för år förutom dyrtidstillägg. Behållningen i dödsboet hade uppgått till omkring 20,000 kronor. Riksförsäkringsanstalten hade föreslagit understöd även åt änkan, som var född 1881. Statskontoret hade, med hänsyn bland annat till vad riksförsäkringsanstalten anfört rörande anställningsförhållandena hos anstalten och därav föranledd försening av befordran till ordinarie tjänst vid verket, tillstyrkt pension för såväl änkan som barnen. Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t hade emellertid vederbörande departementschef ansett sig icke böra ifrågasätta beviljande av pension åt änkan. Däremot hade han funnit starka billighetsskäl tala för att understöd såsom uppfostringsbidrag beviljades åt makarna Kronbergs minderåriga barn till belopp av 300 kronor för vartdera barnet. Riksdagen hade i sin skrivelse i ämnet anfört bland annat följande: »Enligt riksdagens mening torde med hänsyn till Kronbergs jämförelsevis korta anställningstid i statstjänst, ankans ålder samt behållningen i boet efter Kronberg någon tvekan kunna råda, huruvida understöd av statsmedel bör beredas hans efterlevande. I betraktande av de omständigheter, som anförts till stöd för förslaget om dylikt understöd, har riksdagen emellertid icke velat motsätta sig, att staten i detta fall beviljar någon hjälp. Densamma lär emellertid böra begränsas till uppfostringsbidrag åt makarna Kronbergs minderåriga barn under deras uppväxttid, vilka bidrag skäligen synts böra bestämmas i enlighet med vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit.»

Riksförsäkringsanstalten tilläte sig även åberopa, att 1928 års riksdag medgivit änkan efter tjänstförrättande sekreteraren, notarien å extra stat hos riksförsäkringsanstalten A. E. Nordgren en årlig pension å 720 kronor, för vilken pensionsfråga anstalten närmare redogjort i sin samtidigt avlätna skrivelse angående understöd åt tillförordnade sekreteraren Cronströms änka och barn.

Enligt riksförsäkringsanstaltens mening syntes vid bedömande av

frågan om pension i förevarande fall särskild vikt böra fästas vid de ogynnsamma anställningsförhållandena hos riksförsäkringsanstalten, som medfört, att Lindstén, vilken varit i anstaltens tjänst i nära tolv år, icke kunnat erhålla ordinarie anställning. Då därtill komme, att änkan uppnått 66 års ålder och på grund av nedsatta krafter ej kunde genom eget arbete förvärva sitt uppehälle samt att avkastningen å boets be- hållning icke kunde förslå till hennes försörjning, funne anstalten starka skäl tala för att hon erhöles årligt understöd av statsmedel. Vad beträffade understödets storlek syntes det riksförsäkringsanstalten lämp- ligast, att statskontoret bereddes tillfälle att framlägga förslag därut- innan.

Under åberopande av vad sålunda anförts har riksförsäkringsanstal- ten hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för beredande av pension åt Lindsténs änka.

Statskontoret, som den 4 mars 1931 avgivit infordrat utlåtande i ären- det, har däri anført:

Med hänsyn till föreliggande omständigheter och särskilt vad riksför- säkringsanstalten anført och meddelat ansåge statskontoret, att pension borde beredas änkan Lindstén. Med avseende å storleken av pensionen ville statskontoret under åberopande av Kungl. Maj:ts förslag i propo- sitionen nr 160 till 1931 års riksdag om pension åt amanuensen E. Lund- ströms änka tillstyrka ett belopp av 600 kronor.

Statskontoret har i enlighet härmed hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Lindsténs änka finge från och med den 1 februari 1931 under sin återstående livstid, så länge hon förbleve änka, åtnjuta pension å allmänna indragningsstaten till belopp av 600 kronor årligen.

Med hänsyn till de i ärendet åberopade omständigheterna synes det mig skäligt, att Lindsténs änka beredes någon pension av statsmedel. I en- lighet härmed och då jag anser mig kunna biträda statskontorets förslag i fråga om pensionsbeloppets storlek, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, *Departements-
chefen.*

att extra ordinarie tjänstemannen hos riksförsäk- ringsanstalten Gustaf Herman Lindsténs änka Nanna Olofina Maria Lindstén, född Bergqvist, må från och med den 1 februari 1931 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, å allmänna indragnings- staten uppbära en årlig pension av 600 kronor.

Vad departementschefen ovan under punkter- na 1:o och 2:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, behagar Hans

Kungl. Maj:ts proposition Nr 177.

Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlästas till riksdagen.

Vid protokollet:

Olga Gjörloff.